

Zajebantsko jezikovno popotovanje po Koroškem

Naroda v stiku Kako sta prevajala toponime iz enega v drug jezik. Ko jima je zmanjkalo empatije, so prevodi postali onomatopejski ali ignorantski. Ker pa so se ukoreninili, so pravzaprav že zabavni

Boris Jaušovec

CELOVEC To poletje je znova na plano privrelo žgoče vprašanje pravice do uporabe slovenščine kot drugega uradnega jezika na južnem avstrijskem Koroškem. Zgodila sta se incidenta, ki sta močno odmevala izven meja avstrijske dežele.

Prvi je bil grob, verjetno tudi neupravičen, in nesorazmeren poseg avstrijske policije nad mladino, ki se je zbrala na simboličnem kraju partizanskega odpora v muzeju Peršman. Med aretacijo enega od udeležencev, tajnika Zveze koroških partizanov Nikolaja Orascheja, avstrijski policisti v postopku, v katerem so ga tudi poškodovali, niso priskrbeli prevoda v slovenščino, čeprav ga je Orasche zahteval. Drugi incident se je zgodil na nogometni tekmi avstrijske tretje lige, ko je na igrišču v Celovcu linjski sodnik domačemu trenerju vratarjev Slovenskega atletskega kluba (SAK) na tekmi z rivalom iz Borovlj prepovedal z igralci govoriti slovensko. Zavaljo tega mu je celo pokazal rumeni karton.

Vendar pa je slovenščina na Koroškem zelo zakoreninjena, in to se najbolje vidi pri imenih krajev. Zato vam v tem smislu in nalašč ponujamo to *zajebantsko* jezikovno popotovanje po južni avstrijski Koroški.

Klogenfurt namesto Klagenfurt
Pavel Apovnik je pravnik in je danes star devetdeset let. Z njim smo se pogovarjali pred časom. Koroški Slovenci so s celovskim kompromisom leta 2011, ki jih je opeharil vsaj za dvesto dvojezičnih tabel, dobili po 17,5-odstotni klavzuli 164 dvojezičnih krajevnih tabel. Pri čemer jih je 91 že stalo po uredbi iz leta 1977. Pri uresničitvi kompromisa so se pojavili poskusi iz nemško govoreče večine, da bi pri slovenskem poimenovanju koroških krajev upoštevali njihove narečne različice. Tako, kot je že bilo, recimo, na tabli za Strpna vas/Traundorf napisano ves.

Apovnik razloži: »Slabe izkušnje slovenskimi imeni smo imeli že od leta 1972 z zakonom o topografskih napisih. Naša manjšinska stran je tedaj ugotovila, da je od 205 dvojezičnih tabel, ki bi morale stati, pa so

Zgornje in Spodnje Vinare so prevedli v Obernarrach in Unternarrach, kar se sliši kot Zgornji in Spodnji Norci

Kod se gre za Celovec, ops ... Cvilovec?

Pripoved, legendo oziroma že kar smešnico, kako naj bi bil Celovec dobil nemško ime Klagenfurt, mi je povedal Franc Wakounig: »V mestnem grbu ima Celovec zmaja, prav tako kot Ljubljana. In zakaj prav zmaja? Ker je to mesto, ki je zraslo ob močvirju. Meščani pa so spriči lastne pomembnosti tudi navadno žabo raje povzdignili v strašnega zmaja. Kaj torej v tem kontekstu pomeni Celovec? Pomeni pač kraj v močvirju, kjer pa je zemlja vendarle cela in trdna, kjer se torej da graditi hiše. Nemci tega niso vedeli in so tuhtali, od kod neki Slovenci Celovcu rečejo Celovec. Pa je neki pametnjakovič, mogoče kakšen germanski vrač, prišel na idejo, da to prvotno že ni bil Celovec, ampak Cvilovec. Le 'v' da se je v času izgubil. In če je bil Cvilovec, je prav gotovo bil poimenovan po kakšnem slovanskem bogu tožbe, torej tamenja, bolj ekspresionistično cviljenja. Ni pomembno, da Slovani takšnega boga niso imeli. Germani pa so imeli boginjo tožbe, Klagen po imenu. No, potem je bilo le še vprašanje okusa, kdaj bodo zraven pripopali še tisti dorf, burg ali pa furt.«

padle v *tafelsturmu*, kar 88 slovenskih poimenovanj spornih, se pravi narečnih. To je tako, kot če bina tabli za Celovec po nemško pisalo *Klogenfurt* in ne visokonemško *Klagenfurt*, češ, domači ljudje tako pravijo.«

Apovnika so ob robu celovških pogajanj prosili, da pripravi seznam slovenskih imen 164 krajev, ki dobijo dvojezične krajevne table. »Strogo sem se držal knjige priznanega domačega slavista Pavla Zdovca *Slovenska krajevna imena na avstrijskem Koroškem*. Toda v nemškem Koroškem zgodovinskem društvu z direktorjem deželnega arhiva Wilhelmom Wadlom na čelu so na vsak način hoteli zopet uveljaviti slovenske narečne inačice, deloma samo nemške. Recimo za Borovnico so hoteli imeti le nemški *Freibach*, češ, da slovensko ime zgodovinsko ni potrjeno, ali pa za Šentvid/St. Veit im *Jauntal Šentfid*. Tudi Globasnica/Globasnitz naj bi bila po njihovem *Klobasnica*, kar je seveda zasmehovanje. Kraj je vendar etimološko ime dobil po globelih in ne po klobasah. Za vas Tuče/Tutzach so hoteli imeti *Tulce*. V nemškem koroškem narečju *Tultze* pomeni skrajno bedastega človeka. Za Železno Kaplo so hoteli spredajše *Slatino*, da bi tako prevedli še tisti *Bad* pred nemškim imenom *Eisenkappel*, ki pa ga je kraj dobil šele kasneje, od kar so tam toplice.«

Svinska je postala svinjska

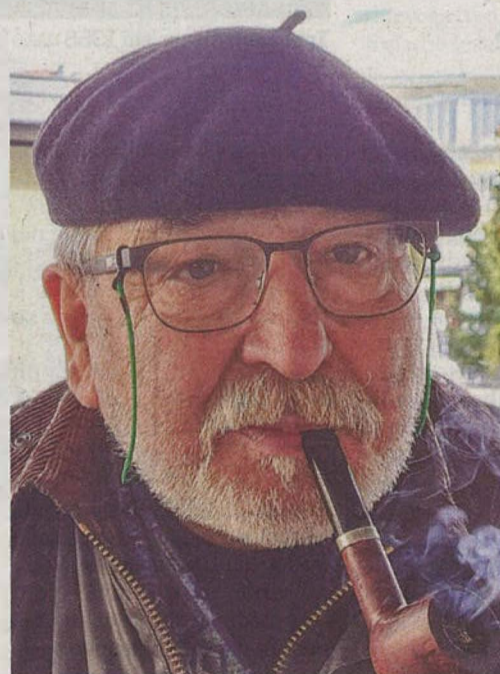
Vsi ti neuspešni poskusi pa imajo uspešne predhodnike. Kajti slovanski in germanski narod v stiku na avstrijskem Koroškem sta v preteklosti že prevajala toponime iz enega v drug jezik. Vendar jima je velikokrat zmanjkalo empatije, prevodi pa (p)ostali kalki.

Apovnik navede primer Podsinske vasi: »V slovenskem koroškem dialektu Podsinski vasi rečejo *P'sinja vas*. Vehementni dr. Alfred Ogris, ki nam jo je zagodel že leta 1972 z *vesmi*, je zagovarjal to narečno obliko. Menil je, da ni žaljiva.«

Ampak, če pogledamo bolj od daleč, je zadeva že kar zabavna. Nemški prevod Podsinske – oziroma Psinske – vasi je namreč *Hundsorf*, torej *Pasja vas*. Še dobro, da niso prevedli prav vsega. Ker bi potem nemara mo-



Traundorf Na dvojezični tabli narečna različica Strpna ves FOTO B.J.



Novinar Franc Wakounig FOTO B.J.



Pravnik Pavel Apovnik JANKO RATH

ralo biti *Unterhundsorf*, kajne? Toda Apovnik pokaže uradni krajevni imenik, koroški repertorij iz avstroogrškega leta 1918, kjer je vas lepo zapisana kot Podsinsjivas, in pribije: »Torej si tega poimenovanja prej omenjeni Zdovec le ni bil kar tako izmislil!«

Nemški prevod slovenske Podsinske vasi ni edini čisto mimo, ampak je takih primerov v izobilju. Franc Wakounig, koroški novinar, ki je študiral teologijo in zgodovino, me pri vasi Podgorje opozori, da je na dvojezični krajevni tabli nemško ime *Maria Elend*. »Nemci so Podgorje prevedli v gorje, se pravi trpljenje, po nemško torej *Elend*. Nad vasjo je kapelica, posvečena Mariji, ki naj bi jo bili Turki med vpadi oskrunili. Tako se je smešnemu prevodu pridružila še srce parajoča legenda o Marijinem trpljenju.«

Eden od podobnih, morda celo najbolj razvpitih primerov, je Svinška oziroma zdaj tudi po slovensko Svinjska planina. Pred prihodom Nemcev oziroma Germanov v 10. ali 11. stoletju so tam kopali svinec. A ga je zmanjkalo. Nemci so ime zaradi neznanja in ignorance prevedli – ne v *Bleialpen*, ampak v *Saualpen* oziroma *Saualm*. Se pravi v *Svinjska planina*. Ob vznosu planine pa so kraju Svinec, kjer sosvinec talili, dali ime *Eberstein*. Torej *Merjaščev kamen*. Svinec, ki je dajal gospodarsko identiteto tem krajev, se je za nemško govoreče v prevodu popolnoma izgubil. Po drugi strani pa Slovenci Bleiburgu pravimo Pliberk in ne *Svinčev grad*. Očitno gre za preprost onomatopejski prevod. Kot je kukavica kukavica zategadelj, ker se oglašča *ku-ku*. Najbolj zahodno skrajna vas,

ki je dobila dvojezično tablo po letu 2011, so Dole v Ziljski dolini. Nemško ime je *Delach*. Za Slovenca ti nemški zasilni prevodi, ki se končujejo z *ach*, zvenijo bizarno. Recimo: *Strugarje/Strugarjoch*, *Dolinčiče/Dolintschitschach*, *Čepiče/Tschepitschach* itd. Wakounig pojasni, da je to nemara prišlo od tega, ko so Nemci Slovenca vprašali, kje je doma. Odgovoril je v Goričah. In so zapisali *Goritschach*. Ali pa v Kozjah. *Kossiach*, seveda. Višek pomanjkanja znanja jezika ali pa empatije, se zdi, se je zgodil pri edinem kraju, kjer na Koroškem uspeva trta, pri prevodih Zgornjih in Spodnjih Vinarij: *Obernarrach* in *Unternarrach*. Avstrijec od drugod to sliši kot *Zgornji* in *Spodnji Norci*.

Franc Wakounig je sicer doma v Borovljah. Po nemško seveda *Ferlach*.